

УДК 7.012(477)

Даниленко В.

Харківська державна
академія дизайну і мистецтв

ДИЗАЙНЕРСЬКА ОСВІТА УКРАЇНИ: ПЕРЕХІД У НОВУ ЯКІСТЬ

Даниленко В. Дизайнерська освіта України: перехід у нову якість. У статті зазначається, що в Україні існує доволі велика кількість публікацій, які присвячені тим чи іншим (здебільшого вузько-конкретним) питанням дизайнерського навчання. У той самий час проблема трансформацій найзагальніших властивостей української дизайн-освіти протягом чвертьвікового періоду незалежної держави — не розглядалася. Узагальнюючи динаміку основних характеристик дизайн-освітньої сфери України, а саме: кількість освітніх осередків, структура галузі за ознакою дизайнерських спеціалізацій, якість освіти, і порівнюючи з подібними в розвинених країнах, автор доходить висновків: на даний момент в Україні кількість вишів, які реалізують програми з дизайну, не лише зіставна з аналогічними європейськими показниками, а й подекуди перевищує їх; перелік спеціалізацій розширився і став переважно зіставним за кількістю та назвами з тим, що являє собою «європейський стандарт»; дизайнерська освіта України кількісно дозріла до того, щоби перейти у нову якість.

Ключові слова: дизайн, освіта, спеціалізація, кількість, якість.

Даниленко В. Дизайнерское образование Украины: переход в новое качество. В статье отмечается, что в Украине увидело свет достаточно много публикаций, посвященных тем или иным (в основном узкоконкретным) вопросам дизайнерского обучения. В то же время, проблема трансформации общих свойств украинского дизайн-образования за

четвертьвековой период независимости — не рассматривалась. Обобщая динамику основных характеристик дизайн-образовательной сферы Украины, а именно: количество образовательных центров, структура отрасли по признаку дизайнерских специализаций и качество образования, сравнивая их с подобными в развитых странах, автор приходит к следующим выводам: в Украине количество вузов, которые включают в себя программы по дизайну, не только сопоставимо с аналогичными европейскими показателями, но подчас и превышает их; перечень специализаций расширился и стал сопоставим по количеству и названиям с тем, что являет собой «европейский стандарт»; дизайнерское образование Украины количественно созрело для того, чтобы перейти в новое качество.

Ключевые слова: дизайн, образование, специализация, количество, качество.

Danylenko V. Design education in Ukraine: transition to the new quality. In the article, there has been started a new direction of dynamics of quantitative and qualitative characteristics in Ukrainian design education. In terms of this article, among the main ones there are: number of educational institutions; structure of the sector by design specialties component; quality of education. The research has shown that the dynamics of design educational institutions emerging in Ukraine is as follows: since 1963 there was 1 institution, during the 1970s and 1980s two more were added and since 2017 they are 48 of them. Such an outstanding growth has happened. And it started not in 1963 but in 1993. I. e. 30 years ago nothing was rising and then during the last 25 years it grew in tens of times. The institutions are located in 17 regions of Ukraine. They are: Vinnystia, Volyn, Dnipopetrovsk, Donetsk, Zhytomyr, Zakarpattia, Zaporizhzhia, Ivano-Frankivsk, Kyiv, Kirovograd, Lviv, Mykolaiv, Odesa, Kharkiv, Kherson, Khmelnytskyi, Cherkasy regions. So they are in 17 regions out of 25 of all Ukrainian ones, together with the taken and occupied Crimea (statistics indicators concerning it are not defined). Such geography looks quite positive from the point of view of number and uniformity of distribution on the territory of the country. The majority of these institutions have emerged in Kyiv, they are 13 already, and the least number for now is in Vinnytsia — 1. The shown data concerns the first level (bachelor) and the second (master).

There has been conducted the comparison of indicator of the “spots”, where designers are being trained, in Ukraine and some of the developed countries (Germany, France, Poland, and Finland).

There are 48 of them in Ukraine. It is quite adequate to what is happening in acknowledged design countries. It concerns quantity but not quality. In these terms the Kyiv number, 13, draws our attention. Meanwhile, for example, one of the recognized world capitals of design Milan (Italy) has only 5. However, Milanese design is well-known worldwide, but Kyiv design is known less. The third level has been considered as for (educational and scientific level). There has been shown that post-graduates and candidates of the following institutions have defended their Ph. D. thesis successfully: Kharkiv State Academy of Design and Arts (44); Kyiv National University of Culture and Arts (5); Kyiv State Institute of Decorative and Applied Art and Design named after M. Boychuk; Vasyl Stefanyk Precarpathian National University; National Aviation University; Cherkasy

State Technological University (to 1). Dynamics of the successful upholding the Ph. D. thesis is as follows:

- First 5 years (2003–2007) – 11
- Second 5 years (2008–2012) – 19
- Third 5 years (2013–2017) – 24

It has been emphasized that at the beginning of the 1990s there were the same specialities that has existed 30 years before: industrial design, design of environment and graphic design (at that time they were called “artistic construction”, “interior and equipment”, “industrial graphics and packaging”). Later there was added artistic modeling of clothes and fabrics as well as furniture design. At the beginning of the 1990s the leading ones were graphic design and interior design. It was stipulated by the current economic situation: the plants at that time didn't operate at all. Due to this situation industrial design and product design were not in need because the industrial product was not manufactured. This situation took place in the field of practical design outside the design education boundaries. In this sphere of education only Kharkiv State Academy of Design and Arts, to be exact Kharkiv Art and Industrial Institute as it was called at that time, was preserving the industrial design department hoping for the better times. But the situation was another in other educational institutions. There, where the design speciality was launched, only graphic design and interior design were being chosen. At the beginning only the first one seemed to be possible, because the clients had enough money just for graphic design production. It was most preferable so it was easier to draw students' attention because there was a prospective of further employment. Soon afterwards money to make orders for the interior design appeared as well, which inspired new activists of the design education to choose this speciality. Soon the fashion design drew the attention as well. There has been produced comparison of the list of design specialities in Ukraine with that of 12 authoritative European universities. The comparative analysis has shown that the majority of design specialities, which take place in the named universities, do exist in Ukraine. The following ones do not exist in Ukraine: “light design” (European Institute of Design (Milan) and Polytechnic University of Milan), “sound design” (Brera Fine Arts Academy in Milan in cooperation with the faculty of psychiatry of University of Pavia), “innovative design engineering” (Royal Art College (London)). All others, with some variance of terminology, do exist.

Concerning the directions of the defended thesis in Ukraine, it shows that the most part of them have taken place in graphic design (20), design of environment (13), fashion and textile design (10), industrial and product design (9), multimedia design (3).

Transformation of thesis course is as follows: in 2000s the dominant was graphic design and industrial design subjects, on the edge of 2000s and 2010 it was the same, and in recent 5 years there has increased a number of works on design of environment, fashion design and multimedia design.

At the moment, in addition to Kharkiv, Kyiv and Lviv scientific design centres there have emerged 3 more, which are being in the process of active formation: fashion and textile design in Cherkasy and Kherson, graphic design and design for environment in Lutsk.

It has been emphasized that quality of design education is the characteristic feature that is the most complex of the three mentioned in the beginning of the article,

because design is a creative activity in which qualimetric ratings won't work. So the ultimate criterion should be the way students and post-graduates' projects look comparing to those of European colleagues. The derivatives of this fundamental criterion are the following: acknowledgement of the work results on the international level; success in employment. The first one is divided into: victories in international contests, works being publicized in international journals, internet portals etc. The second criterion can be considered in three directions: employment of the graduates by the brand international corporations; launching of their own successful design-studios; successful work as a freelancer. There have been considered obstacles that deprive them of such success. There has been a suggestion that one of the main problems of Ukrainian design education is its weak integration into real life. Compared to what we have today, training and practicing in the environment of the professionals in authoritative design institutions while studying has to be much more developed. We consider this disadvantage as a derivative form of the current Ukrainian education in general. As it gives a wide range of knowledge that seems to be an advantage, this advantage doesn't provide with studying time to obtain certain competences as for quick and successful employment due to the speciality that has been chosen. Apart from this, one of the main problems is the lack of financing of the educational activity. This is typical for Ukrainian education in general as well.

Nevertheless, we should find ways to earn money for the development of our educational speciality by means of our own commercial, scientific design developments. Providing fee-paying educational service is not enough any longer. Another problem is the lack of using information opportunities of the present day. As design boundaries between countries are being erased by the internet that encourages us to look for variants of collaboration with profitable educational and manufacturing institutions no matter in which country they are located.

The bottom-line of the article is as follows:

1. Changes in the design education of Ukraine on the criterion of number of higher educational institutions that teach designers show us that during the last 25 years this number has increased in tens of times. Such boom started in 1990s and took place mostly during the 2000s. This has lead to the current situation when the number of educational institutions of Ukraine, which comprise design curriculum, not only coincide with those of the developed European countries, but sometimes even exceed it.

2. Transformation of the structure of design education field on the indicator of specialities is that in the beginning of the 1990s there were only basic design-educational specialities in Ukraine: industrial design, interior design, graphic design and fashion design. During the recent 25 years the major part of industrial design has decreased but different kinds of multimedia design and landscape design have been added as well as the range of branching in terms of “fashion”. In general, the list of specialities has widened and has become mostly by numbers and names to those of which are forming “the European standard”.

3. Quality of design education has to become the subject of thorough research, collective work of many professionals. This subject at the moment has to be considered through the following condition: design education in Ukraine has ripened quantitatively to transit to new quality.

Keywords: design, education, speciality, quantity, quality.

Головною проблемою дизайну України є те, що він і досі не спромігся досягти рівня, коли стають відомими світові.

Успіх у розв'язанні цієї проблеми залежить здебільшого від економіки країни та від якості дизайнерської освіти в ній. Економіка не є нашою компетенцією, а дизайнерська освіта — є. Отже, на часі ставити питання щодо набуття цієї освіти нової, більш високої якості. Чи готова нині дизайн-освіта України до переходу в нову якість? Відповідь на це запитання та на ті, що з нього випливають, неможливо дати однією публікацією. Тому метою саме цієї статті є лише започаткувати наукову дискусію щодо стану української дизайн-освіти, простеження динаміки її розвитку у зіставленні з тим, що відбувається на цій полі в країнах-лідерах дизайнерської справи.

Осмысливши у такий спосіб негативні та позитивні сторони основоположних параметрів вітчизняної дизайнерської освіти, матимемо можливість точніше визначити «болючі точки», аби професійніше діяти на шляху її подальшої розбудови. Це є важливим на даний момент.

Слід зазначити, що в Україні вже вийшла доволі велика кількість публікацій у фахових виданнях, які присвячені тим чи іншим (здебільшого вузько-конкретним) питанням дизайнерського навчання. У той самий час проблема трансформацій найзагальніших властивостей української дизайн-освіти за чвертьвіковий період незалежної держави — не розглядалася.

Отже, спробуємо узагальнено висвітлити динаміку основних характеристик дизайн-освітньої сфери України. До основних у цій статті віднесено:

- кількість освітніх осередків;
- структура галузі за ознакою дизайнерських спеціалізацій;
- якість освіти.

Динаміка перших двох характеристик простежуватиметься у порівнянні з подібними в розвинених країнах.

Щодо третьої, то буде пунктирно позначено, які проблеми української дизайн-освіти варто віднести до основних, а також запропоновано підходи до визначення критеріїв її оцінювання.

Наведені вище характеристики є кількісно-якісними. Суто кількісна перша: число освітніх осередків. Друга є мішаною, адже містить у собі співвідношення дизайнерських спеціалізацій, що можна виразити цифрами. З одного боку, це лише кількість; але, з іншого боку, вона показує, у який бік сфера нашої дизайн-освіти схиляється протягом років, що є вже якісного типу показником.

Нарешті, третя з названих вище характеристик — якість освіти як така — є найбільш складною для осмислення й потребує більше часу та специфічних методів досліджень. Ми торкнемося її у подальшому тексті лише побіжно.

Так от, якою ж є динаміка появи та розвитку дизайн-освітніх осередків у нашій країні? Від 1963 року Харківський художньо-промисловий інститут був єдиним осередком, протягом 1970–1980-х років додалося ще два, а 2017 року їх стало вже 48.*

Таке різке зростання відбулося. Це історичний факт. І почалося воно не з 1963 року, а власне, з 1993. Тобто 30 років майже нічого не зростало, а потім протягом останніх 25 років зросло в десятки разів.

Де ж розташовані ті осередки?

Вони розташовані у 17 областях України: Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській. Отже, у 17 областях з 25, що є в Україні, разом із окупованим Кримом (статистичні показники щодо нього є невідзначеними).

Ця географія виглядає досить позитивно з точки зору кількості та рівномірності розповсюдження території країни.

Найбільша кількість осередків з'явилася у Києві — 13; найменша на даний момент у Вінниці, де такий осередок один.

Зазначимо тепер, що дані, наведені вище, стосуються першого (бакалаврського) рівня та другого (магістерського).

Тепер спробуємо провести порівняння показника кількості «точок», де готують дизайнерів, в Україні та деяких розвинених країнах.

Наприклад, у такій країні як Німеччина нам вдалося нарахувати 32 дизайн-освітні осередки [6] (населення ж у цій країні складає 81 млн чол., тобто один осередок припадає на 2,5 млн чол.). У Франції — 45 [5] (на 65 млн населення, тобто один осередок на 1,4 млн чол.), у Польщі — понад 60 [6] (на 38 млн населення, тобто один осередок на 0,63 млн чол.). В Україні, нагадаємо, 48 осередків на 42 млн населення, тобто один осередок на 0,875 млн чол. Навіть ці дані показують, що не одна лише кількість веде до успіху. Адже, скажімо, німецький дизайн у світі набагато відоміший, ніж польський, а дизайн-освітніх осередків у Польщі вдвічі більше, ніж у Німеччині.

Так само, скажімо, зі скандинавським дизайном. Він є вельми авторитетним у світі, зокрема фінський, а у Фінляндії дизайнерів готують у чотирьох — але суто художніх — навчальних закладах.

Повернімося до України. Погляньмо тепер, де і скільки «точок» з підготовки бакалаврів та магістрів за спеціальністю «022 Дизайн» маємо. За областями це виглядає так: по одному осередку — у Вінницькій, Волинській, Донецькій, Житомирській, Закарпатській, Кіровоградській, Хмельницькій областях; по два — у Миколаївській, Одеській, Херсонській; по три — у Дніпропетровській, Харківській, Черкаській, по чотири —

* Інформацію наведено за даними з відповідних сайтів ВНЗ.

в Івано-Франківській і Львівській, п'ять у Запорізькій і аж 13 у Київській.

Разом це складає 48 осередків.* Цілком співставно із тим, що є у визнаних дизайнерських країнах. Кількісно — так, але якісно не так. У цьому сенсі привертає увагу цифра, яку має Київ, — 13. Натомість, наприклад, одна з визнаних світових столиць дизайну Мілан (Італія) має лише п'ять [3]. Однак про міланський дизайн у світі добре знають, а про київський — менше.

Отже, підведемо проміжний підсумок щодо динаміки появи дизайн-освітніх осередків на рівні вищої школи в Україні. Кількісний вибух цієї появи припав на 1990-ті, а особливо на 2000-ні роки. Це призвело до того, що на даний момент в Україні кількість вишів, які мають програми з дизайну, не лише співставна з тією, що є у розвинених дизайнерських країнах Європи, а подекуди й перевищує європейський показник. При цьому українські виші рівномірно розташовані на території країни.

Вище йшлося про два освітніх рівні: бакалавра та магістра.

Розглянемо третій (освітньо-науковий) рівень. На аспірантську підготовку 2016 року було прийнято вступників до таких навчальних закладів: Харківська державна академія дизайну і мистецтв (п'ять держбюджетних місць), Київський національний університет будівництва і архітектури (чотири держбюджетних місця), Київський національний університет технологій та дизайну (три держбюджетних місця), що визначено наказом МОН України від 25.06.2016 [1]. Але протягом останніх років у певні періоди аспірантура існувала також іще у деяких університетах.

Загалом успішно захистили дисертації випускники аспірантури та здобувачі таких навчальних закладів: Харківської державної академії дизайну і мистецтв (44), Київського національного університету культури і мистецтв (п'ять), Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука, Львівської національної академії мистецтв, Національного авіаційного університету, Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, Черкаського державного технічного університету (по одному).**

Наразі в Україні діють три ради із захисту кандидатських дисертацій за спеціальністю 17.00.07 — «Дизайн» у таких вишах:

1. Харківська державна академія дизайну і мистецтв (рада працює від 2003 року). Дисертації успішно захистили 48 осіб.
2. Київський національний університет культури і мистецтв (рада працює від 2013 року). Дисертації успішно захистили п'ять осіб.
3. Національний університет «Львівська політехніка» (рада працює від 2017 року). Захистів дисертацій ще не відбулося.

Також разовий захист однієї кандидатської дисертації з дизайну відбувся у Львівській національній академії мистецтв.

Динаміка успішно захищених дисертаційних робіт така:

- перші п'ять років (2003–2007) — 11;
- другі п'ять років (2008–2012) — 19;
- треті п'ять років (2013–2017) — 24.

Таким чином, підготовка дизайнерів-науковців в Україні проводиться від початку 2000-х років. Протягом цього часу було підготовано 54 особи.** Багато це чи мало? Наразі утримаємося від того, щоб давати оцінки, не порівнявши цей показник із аналогічним у визнаних дизайнерських країнах. Порівняти ж не маємо змоги, бо не проводили відповідний пошук. Це увійде до низки подальших досліджень за даною темою.

Перейдемо до другої з обраних на початку цієї статті основних характеристик дизайн-освітньої сфери України, а саме до структури галузі за ознакою дизайнерських спеціалізацій.

На початку 1990-х років існували ті спеціалізації, що і в попередні 30 років: промисловий дизайн, дизайн середовища та графічний дизайн (називалися вони тоді відповідно «художнє конструювання», «інтер'єр та обладнання», «промислова графіка та упаковка»). Згодом додалися художнє моделювання одягу та тканин, а також проектування меблів.

На початку 1990-х років наперед вийшли графічний дизайн та дизайн інтер'єру. Це було зумовлено реальною ситуацією в економіці: заводи тоді не стояли, а «лежали». Тож про промисловий дизайн, продакт дизайн не йшлося, бо промисловий продукт не вироблявся. Так було у сфері практичного дизайну поза межами дизайнерської освіти. В освіті ж лише Харківська академія дизайну і мистецтв, точніше, як вона тоді звалася, Харківський художньо-промисловий інститут, уперто зберігала кафедру промислового дизайну, сподіваючись на кращі часи.

Однак в інших навчальних закладах було інакше. Там, де відкривали дизайнерську спеціальність, обирали спеціалізаціями лише графічний дизайн і дизайн інтер'єру. На початках перший виявлявся єдиним можливим, адже грошей у замовників вистачало лише на графічну дизайнерську продукцію. Вона була у фаворі, і заманити абітурієнтів цим було найлегше, бо була перспектива подальшого працевлаштування. Невдовзі гроші стали з'являтися і на замовлення інтер'єрних проектів, що надихнуло нових діячів дизайнерської освіти на обрання цієї спеціалізації також. Невдовзі око поклали і на дизайн одягу.

З цього починалися уподобання тих, хто здобув ліцензії на освітню діяльність за спеціальністю «Дизайн» на початку 90-х. Про серйозні напрямки наукових досліджень в аспірантурі тоді не йшлося, бо аспірантури за цією спеціальністю практично не існувало.

Порівняємо тогочасну ситуацію із сьогодишньою. Наші статистичні дослідження показують,

** Ця інформація була підготована вченим секретарем спеціалізованої вченої ради К 64.109.01 при ХДАДМ, кандидатом мистецтвознавства, доцентом Є. О. Котляром.

що за рівнями бакалавра та магістра основні групи дизайнерських спеціалізацій в аспекті кількісної та територіальної ознак являють собою такі:

- **графічний дизайн є у 24 вишах** (у Київській області дев'ять таких вишів, у Запорізькій — три, в Івано-Франківській — два, у Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Львівській, Одеській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській — по одному);
- **дизайн середовища є у 22 вишах** (у Київській області таких вишів шість, у Львівській — три, у Запорізькій та Івано-Франківській — по два, у Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Миколаївській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській — по одному);
- **дизайн одягу є у 22 вишах** (у Київській області таких вишів сім, в Івано-Франківській та Львівській — по три, у Черкаській — два, у Волинській, Дніпропетровській, Запорізькій, Миколаївській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій — по одному);
- **ландшафтний дизайн є у восьми вишах** (у Київській області таких вишів три, у Дніпропетровській та Черкаській — по два, в Івано-Франківській — один);
- **мультимедійний дизайн є у шести вишах** (по одному у Вінницькій, Закарпатській, Київській, Одеській, Харківській, Херсонській областях);
- **промисловий дизайн є у п'ятьох вишах** (у Київській області два виші, у Запорізькій, Харківській, Черкаській — по одному);
- **дизайн меблів є у трьох вишах** (по одному в Івано-Франківській, Львівській та Харківській областях).*

Тут наведено «фундаментальні, базові» спеціалізації. Хоча слід зазначити, що до них включено дві, власне, похідні: ландшафтний дизайн та дизайн меблів, які вбираються в себе поняттями «дизайн середовища» та «продакт дизайн». Це зроблено свідомо, бо вони представлені в Україні доволі великою кількістю.

Як ми зазначали на початку, будемо оперувати порівняльним аналізом того, що маємо в Україні, з тим, що існує в країнах-лідерах дизайнерської справи.

Для цього були вивчені списки дизайнерських спеціалізацій у 12 авторитетних європейських університетах.

В Італії — Європейський інститут дизайну (Мілан), Міланська політехніка, Міланський інститут Марангоні, Академія Домус (Мілан), Академія мистецтв Брері (Мілан). **У Великій Британії** — Королівський коледж мистецтв (Лондон), Лондонський університет мистецтв, Школа мистецтв Манчестера. **У Польщі** — Академія образотворчого мистецтва (Варшава), Академія образотворчого

мистецтва ім. Яна Матейки (Краків). **У Німеччині** — Берлінський університет мистецтв, Вища школа Бург Гебіхенштайн (Галле).*

Порівняльний аналіз показав, що переважна більшість дизайнерських спеціалізацій в названих університетах є і в Україні — з тими чи іншими термінологічними відхиленнями. Відсутні в Україні такі: «дизайн світла» (Європейський інститут дизайну (Мілан) та Міланська політехніка), «дизайн звуків» (Європейський інститут дизайну (Мілан)), «терапевтичне мистецтво» (Академія мистецтв Брері (Мілан) у співпраці з факультетом психіатрії Університету Павії), «Інноваційний дизайн інжиніринг» (Королівський коледж мистецтв (Лондон)).

Однак слід уточнити, що деякі університети ще мають «школу матеріалу», де студіюють кераміку, скло, метал, дерево. В Україні ж це віднесено до іншої спеціальності, яка має назву «декоративно-прикладне мистецтво». Слід зазначити також, що в деяких українських назвах є певні недоречності. Так, спеціалізації на кшталт українських «дизайн стилю», «дизайн зачіски та макіяжу», які ми зустріли у вітчизняних переліках чотири рази, у дванадцятьох авторитетних європейських університетах зустрілися лише двічі в таких термінах: «фешн стайлінг» та «візаж зачіски для моди». В обох випадках підкреслено, що це саме для «фешн», а не взагалі. Та до того ж це, власне, не спеціалізації там, а «субспеціалізації», які входять до дизайну одягу. Це свідчить про те, що до слова «стиль» у європейських професіоналів ставлення обережне. І не дивно, адже стиль працює скрізь, не лише у фешн, а й в автомобільному дизайні, і в інтер'єрі, і в графічному дизайні тощо. Існують великі історичні стилі, існує таке поняття, як «стиль епохи» і т. ін. Тому давати назви спеціалізації «дизайн стилю» є не зовсім професійним.

Так само виникають сумніви щодо правомірності назв «перукарське мистецтво та декоративна косметика» і «художник-дизайнер». У першому випадку мистецтво перукаря не є дизайнерською спеціалізацією на рівні магістра (та й бакалавра теж), а у другому маємо «художник-художник» (адже дизайн — це художня діяльність).

Що стосується дослідження напрямків, за якими захищено дисертації, то воно показує: найбільше робіт було захищено з графічного дизайну (20), за напрямком «дизайн середовища» (13), далі — дизайн костюму та текстилю (10), промисловий, продакт дизайн (дев'ять), мультимедійний дизайн (три) [2; 4].

Трансформація спрямування дисертаційних робіт є такою: у 2000-х роках домінувала тематика графічного дизайну та промислового, на зламі 2000-х та 2010-х — так само, а останні п'ять років стала збільшуватися кількість робіт за тематикою дизайну середовища, дизайну одягу та мультимедійного дизайну.

Наразі до харківського, київського та львівського наукових дизайнерських осередків додаються ще три, які перебувають у стані активного формування: з дизайну костюму та текстилю — це Черкаси та Херсон, з графічного дизайну та дизайну середовища — Луцьк.

Отже, аналіз структури дизайн-освітньої галузі України за ознакою спеціалізацій показав, що на початку 1990-х років в Україні існували як базові промисловий дизайн, дизайн інтер'єру, графічний дизайн та дизайн одягу. Невдовзі активне зростання отримали лише останні три. Надалі поступові трансформації сфери дизайн-освітніх спеціалізацій привели до того, що їх перелік став переважно співставним із тим, який нині є в авторитетних європейських університетах.

Перелік співставний, але постає питання якості освіти. Для отримання відповіді на нього потрібно мати критерії, за якими ту якість оцінювати. Наразі вони є вельми туманними. На нашу думку, їх визначення має відбуватися лише у порівнянні з тією якістю, яку забезпечують університети країні-лідерів дизайнерської справи.

Наголосимо на тому, що якість художньої освіти — це характеристика, яка є найскладнішою з трьох, котрі були заявлені на початку цієї статті. Адже дизайн — це художня діяльність, де не можуть спрацювати кваліметричні оцінки. Тому остаточним критерієм має бути, на нашу думку, те, як виглядають результати роботи наших студентів та аспірантів при порівнянні їх з роботою європейських колег. Похідними від цього основоположного критерію стають такі, як:

- визнання результатів праці на міжнародному рівні;
  - успішність щодо отримання роботи.
- Перший розгалужується на:
- перемоги у міжнародних конкурсах;
  - публікації робіт у міжнародних журналах, на інтернет-порталах тощо.

Другий показник може розглядатися за трьома напрямками:

- отримання випускниками роботи у брендових міжнародних корпораціях;
- відкриття випускниками успішно працюючих власних дизайн-студій;
- успішна діяльність як фрілансера.

Які перепони стають на заваді досягнення таких успіхів?

Висловлюємо припущення, що однією з головних проблем української дизайн-освіти є слабка інтегрованість її у реальне життя. Значно більш розвиненими, у порівнянні з тим, що маємо сьогодні, повинні бути практики у середовищі професіоналів в авторитетних дизайнерських установах ще під час студентського навчання. Вважаємо цю ваду похідною від сучасної української освіти загалом. Адже

остання дає широкий набір знань, що є ніби плюсом, але цей плюс не залишає навчального часу на отримання конкретних компетенцій щодо швидкого і успішного входження в роботу за тим профілем, який обрано.

Окрім цього, однією з головних проблем є брак фінансування освітньої діяльності. Це можна назвати притаманним українській освіті загалом. Але нам варто віднаходити способи заробляння коштів на розвиток саме нашої освітньої спеціальності завдяки нашим же комерційним науково-дизайнерським розробкам. Одного лише надавання платних освітніх послуг тут іже замало.

Ще однією проблемою є недостатнє використання інформаційних можливостей сьогодення. Адже дизайнерські кордони між країнами стирає інтернет, що має підштовхувати нас до пошуку варіантів колаборації з вигідними для нас освітянськими та виробничими установами, незважаючи на те, в якій країні вони розташовані.

Як розв'язати ці проблеми, як загалом подолати бар'єри, котрі заважають досягти найвищого рівня конкурентоспроможності дизайнерській освіті України?

Відповідь на таке запитання не може дати одна ця стаття. Ми хотіли б започаткувати нею дискусію, про яку зазначалося вище.

Висновки:

1. Зміни в дизайнерській освіті України за показником кількості вищих навчальних закладів, які готують дизайнерів, полягають у тому, що протягом останніх 25 років ця кількість зросла у десятки разів. Такий бум розпочався у 1990-ті та припав здебільшого на 2000-ні роки. Унаслідок цього на даний момент в Україні кількість вишів, які містять у собі програми з дизайну, не лише співставна з тією, що мають розвинені дизайнерські країни Європи, а й подекуди перевищує цей показник.
2. Трансформація структури дизайн-освітньої галузі за ознакою спеціалізацій полягає у тому, що на початку 1990-х років в Україні існували такі базові дизайн-освітні спеціалізації: промисловий дизайн, дизайн інтер'єру, графічний дизайн та дизайн одягу. Протягом останніх 25 років питома вага промислового дизайну зменшилася, натомість додалися різновиди мультимедійного дизайну та ландшафтного, а також низка розгалужень у рамках «фешн». У цілому ж перелік спеціалізацій розширився і став переважно співставним за кількістю та назвами з тим, що являє собою «європейський стандарт».
3. Якість дизайн-освіти має стати предметом ретельних досліджень, колективною працею багатьох професіоналів. Цей предмет дійсно на часі, бо **дизайнерська освіта України кількісно дозріла до того, щоби перейти у нову якість.**

Література:

1. Наказ МОН України від 25.06.2016 [Електронний ресурс]. — Офіційний документ. — Режим доступу : <http://mon.gov.ua/without%20SD/derg-zam-324.pdf> (дата звернення 18.04.2017). — Назва з екрана.
2. Дисертаційні дослідження, захищені в спеціалізованій вченій раді К 64.109.01 ХДАДМ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ksada.org/doc/4svrada-disser.pdf> (дата звернення 17.04.2017). — Назва з екрана.
3. Курси дизайну за рубежом [Електронний ресурс] // Studyart : інтернет проект. — Режим доступу : www.studyart.ru (дата звернення 17.04.2017). — Назва з екрана.
4. Мережа спеціалізованих вчених рад [Електронний ресурс] // сайт Міністерства освіти і науки України. — Режим доступу : <http://mon.gov.ua/activity/auka/atestaciya-kadriv-vishhoyi-kvalifikaciyi/napryamok-3/merezha-speczializovanix-vchenix-rad.html> (дата звернення 19.04.2017). — Назва з екрана.
5. Творческое образование во Франции [Електронний ресурс] // Selfmadetrip : інтернет проект — 2016. — 29 ноября. — Режим доступу : <https://selfmadetrip.com/tvorcheskoe-obrazovanie-vo-frantsii/> (дата звернення 18.04.2017). — Назва з екрана.
6. Художественные ВУЗы в Европе [Електронний ресурс] // Русская редакция сайта Deutsche Welle. — 2008. — 2 сентября. — Режим доступу : <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,3656785,00.html> (дата звернення 17.04.2017). — Назва з екрана.

References:

1. Nakaz MON Ukrayiny vid 25.06.2016 [Order of Ukraine] : an official document. Retrieved from www.old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/509. (In Ukrainian).
2. Dissertatsionnyy tsentr, zakhishchenniy v spetsializovanniy vcheniy rad K 64.109.01 KHDADM [Theses studies, reserved to specialized academic council K 64.109.01 of KSADA]. Retrieved from <http://www.ksada.org/doc/4svrada-disser.pdf> (In Ukraine).
3. Kursy dizayna za rubezhom [Design Courses Abroad]. Studyart. (n.d.). Retrieved from www.studyart.ru (In Russian).
4. Merezha spetsializovanikh vchenikh rad [The network of academic councils]. Sayt Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny — Site of the Ministry of Education and Science of Ukraine. (n.d.). Retrieved from <http://mon.gov.ua/activity/auka/atestaciya-kadriv-vishhoyi-kvalifikaciyi/napryamok-3/merezha-speczializovanix-vchenix-rad.html> (In Ukraine).
5. Tvorcheskoye obrazovaniye vo Frantsii [Creative Education in France]. Selfmadetrip. (2016, November 29) Retrieved from <https://selfmadetrip.com/tvorcheskoe-obrazovanie-vo-frantsii/> (In France, in Russian).
6. Khudozhestvennyye VUZy v Yevrope [Art universities in Europe]. Russkaya redaktsiya sayta Deutsche Welle — Russian edition of the Deutsche Welle website. (2008, September 2). Retrieved from <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,3656785,00.html> (In Deutsche, in Russian).